

Дніпровський національний
університет імені Олесея Гончара

ГО «Центр соціально-політичних
досліджень»

ГРАНІ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Том 20 № 6(146)
2017

Заснований у 1998 році. Виходить щомісяця.
Індекс журналу в каталозі передплатних видань України – 41703
Свідоцтво про реєстрацію КВ № 19758 – 9558 ПР від 19.03.13

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 № 1328 журналу надано статус фахового видання з історичних, філософських, політичних та соціологічних наук.

ISSN 2077-1800 (Print); ISSN 2413-8738 (Online)

Журнал зареєстровано та проіндексовано у таких міжнародних наукометричних каталогах та базах даних:
IndexCopernicus (Impact Factor ICV 2015 – 59.46); Google Scholar; National Library of Ukraine Vernadsky; Universal Impact Factor; Vsenauki.ru;
BASE – Bielefeld Academic Search Engine; General Impact Factor; SIS Scientific Group

ЗАСНОВНИКИ

ВНЗ «Дніпровський національний університет ім. Олесея Гончара»
ГО «Центр соціально-політичних досліджень»

ВИДАВЕЦЬ

Видавництво «Грані»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2131 від 23.05.2005

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор: Квітка С.А.
Заступники головного редактора: Гусаревич Н.В., Колесников К.М., Кривошеїн В.В., Шевцов С.В., Шляхов О.Б.
Видавничий редактор: Яценко Н.Ю.
Коректор української та російської мов: Туранська А.М.
Коректор англійської мови: Комлева Ю.В.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Іваненко В.В.	д.і.н., проф., акад. Укр. академії іст. наук (Україна)	Побочий І.А.	д.п.н., проф. (Україна)
Аяган Б.Г.	д.і.н., проф. (Казахстан)	Пронякін В.І.	д.філос.н., проф. (Україна)
Венгер Н.В.	д.і.н., проф. (Україна)	Робертс Кен	д.соціол.н., проф. (Великобританія)
Висоцький О.Ю.	д.п.н., проф. (Україна)	Світленко С.І.	д.і.н., проф. (Україна)
Вятра Єжі	д.п.н., проф. (Польща)	Святець Ю.А.	д.і.н., проф. (Україна)
Гнатенко П.І.	д.філос.н., проф., член-кор. Національної академії пед. наук України (Україна)	Сергєєв В.С.	д.п.н., проф. (Україна)
Городяненко В.Г.	д.і.н., проф. (Україна)	Сидиков Е.Б.	д.і.н., проф. (Казахстан)
Жук С.І.	д.і.н., проф. (США)	Суїменко Є.І.	д.філос.н., проф. (Україна)
Катасв С.Л.	д.соціол.н., проф. (Україна)	Схюрман Паул	д.філос.н. (Нідерланди)
Квітка С.А.	к.філос.н., доц. (Україна)	Третяк О.А.	д.п.н., проф. (Україна)
Кирилюк Ф.М.	д.філос.н., проф., акад. Укр. академії політ. наук (Україна)	Токовенко О.С.	д.філос.н., проф., акад. Укр. академії політ. наук (Україна)
Корх О.М.	д.філос.н., проф. (Україна)	Тулиця О.Л.	д.п.н., проф. (Україна)
Кривошеїн В.В.	д.п.н., проф. (Україна)	Удод О.А.	д.і.н., проф. (Україна)
Лісєнко О.В.	д.соціол.н., проф. (Україна)	Хейнемаа Сара	д.філос.н., проф. (Фінляндія)
Лобанова А.С.	д.соціол.н., проф. (Україна)	Хижняк Л.М.	д.соціол.н., проф. (Україна)
Лобода Ю.О.	к.філос.н., доц. (США)	Хміль В.В.	д.філос.н., проф. (Україна)
Нікілев О.Ф.	д.і.н., проф. (Україна)	Шабанова Ю.О.	д.філос.н., проф. (Україна)
Окороков В.Б.	д.філос.н., проф. (Україна)	Шевцов С.В.	д.філос.н., проф. (Україна)
Осетрова О.О.	д.філос.н., проф. (Україна)	Шляхов О.Б.	д.і.н., проф. (Україна)
		Щудло С.А.	д.соціол.н., проф. (Україна)
		Юрченко С.В.	д.п.н., проф. (Україна)

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Україна, 49000, Дніпро, вул. Святослава Хороброго (вул. Чкалова), 25, оф. 21
+38(056)744-42-39, grandidp@gmail.com, www.grani.org.ua

Друкується за рішенням Вченої ради Дніпровського національного університету імені Олесея Гончара (протокол № 14 від 08.06.17).

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, підприємств, організацій, установ та ін. інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції.

Віддруковано у ФОП «Тремпольцев», Україна, 49066, Дніпро, вул. Мирна, 21

Oles Honchar Dnipro national university

NGO «Center of social and political researches»

GRANI

SCIENTIFIC-THEORETICAL ALMANAC

Vol. 20 № 6(146)
2017

Founded in 1998. Academic monthly journal.
Subscription index in Ukraine – 41703
Registration license: KB № 19758 – 9558 IIP; issued 19.03.13

By Decree № 1328 of 21 December 2015 issued by the Ministry of Education and Science of Ukraine the status of specialized publication on historical, philosophical, political and sociological sciences was given.

ISSN 2077-1800 (Print); ISSN 2413-8738 (Online)

The journal is registered and indexed in the following international catalogues and databases:
IndexCopernicus (Impact Factor ICV 2015 – 59.46); Google Scholar; Vernadsky National Library of Ukraine; Universal Impact Factor; Vsenauki.ru; BASE – Bielefeld Academic Search Engine; General Impact Factor; SIS Scientific Group

FOUNDER AND PUBLISHED

Oles Honchar Dnipro national university
NGO «Centre of sociopolitical research»

PUBLISHED

Publishing house «Grani»
Publishing license: ДК № 2131 dated 23.05.2005

EDITORIAL

Editor in Chief: Kvitka S.A.
Deputy Editor in Chief: Husarevych N.V., Kolesnikov K.M., Krivoshein V.V., Shevtsov S.V., Shlyakhov O.B.
Managing Editor: Yatsenko N.Yu.
Proof of Ukrainian and Russian languages: Turans'ka A.M.
Proof of English: Komleva Y.V.

EDITORIAL BOARD

Ivanenko V.V.	Full Prof. Dr., academician of the ukrainian academy of historical sciences (Ukraine)	Pobochyj I.A.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Ayahan B.H.	Full Prof. Dr. (Kazakhstan)	Pronyakin V.I.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Wenger N.V.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Roberts Ken	Full Prof. Dr. (United Kingdom)
Vysotsky O.Yu.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Svitlenko S.I.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Vyatr Ezhi	Full Prof. Dr. (Poland)	Svyatets' Yu.A.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Gnatenko P.I.	Full Prof. Dr., member of the National academy of pedagogical sciences of Ukraine (Ukraine)	Syergyeyev V.S.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Gorodyanenko V.G.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Sydykov E.B.	Full Prof. Dr. (Kazakhstan)
Zhuk S.I.	Full Prof. Dr. (USA)	Suimenko E.I.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Kataev S.L.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Schuurman Paul	Full Prof. Dr. (Netherlands)
Kvitka S.A.	Assoc. Prof. Dr. (Ukraine)	Tretyak O.A.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Kyrylyuk F.M.	Full Prof. Dr., academician of the ukrainian academy of political science (Ukraine)	Tokovenko O.S.	Full Prof. Dr., academician of the ukrainian academy of political science (Ukraine)
Korh A.M.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Tupytsya O.L.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Kryvoshein V.V.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Udod O.A.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Liseyenko O.V.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Heinamaa Sara	Full Prof. Dr. (Finland)
Lobanova A.S.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Khyzhnyak L.M.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Loboda Y.O.	Assoc. Prof. Dr. (USA)	Hmil' V.V.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Okorokov V.B.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Shabanova Yu.O.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Nikilev A.F.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Shevtsov S.V.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
Osetrova O.O.	Full Prof. Dr. (Ukraine)	Shlyakhov O.B.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
		Shchudlo S.A.	Full Prof. Dr. (Ukraine)
		Yurchenko S.V.	Full Prof. Dr. (Ukraine)

EDITORIAL OFFICE

25, Svyatoslava Khorobroho (Chkalov) St., office 21, Dnipro, Ukraine, 49000
+38(056)744-42-39, granidp@gmail.com, www.grani.org.ua

Published by the decision of the Academic council of Oles Honchar Dnipro national university (protocol № 14 dated 08.06.17).

Responsibility for facts, quotations, private names, enterprises and organizations titles, geographical locations etc. to be bared by the authors.
The editorial office and board do not always share the views and thoughts expressed in published articles.
Reprints and translations are allowed on the written consent with the editorial office and the author.

Printing facilities: Sole proprietor Trempoltsev, 21, Mirna St., Dnipro, Ukraine, 49066

ЗМІСТ

СОЦІОЛОГІЯ

Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Аналіз анкетування з гендерної тематики студентів з використанням показників питомої асиметрії	5
Святненко І.О. Девіації в українській гендерній культурі: соціосистемологічний аспект	17
Варга Н.І. Неформальна зайнятість населення: підходи до розуміння і визначення	23
Паронікян А.А. Аналіз життєспроможності вірменської етнічної спільноти як цілісного соціального організму	28
Недобой С.Ю. Комунікаційна складова закладів відновного лікування в Україні: питання методології аналізу	33
Позднякова-Кирбятєва Е.Г. Методологічні аспекти структурування концепції реабілітаційного парку	40
Медведева Ю.Ю. Аспекти модернізації православ'я: розробка інструментарію емпіричного дослідження	46

ФІЛОСОФІЯ

Кравцов Ю.С. Онтологічна природа «освітньої реальності» в контексті філософського дискурсу якості освіти	53
Иванчук В.В. Сущность отчуждения в экзистенциальной философии XX века	58
Іванова К. А., Балабай Я. В., Хіріна Г. О. До питання про сучасні західні концепції філософії освіти	64
Валієв А.А. Історичне походження та види читання (декламації) науки	69

ІСТОРІЯ

Кривчик Г.Г. Порівняльний метод в історичних науках та навчанні	73
Слободянюк М.А. Партизанський рух у Південній Україні в 1943–1944 рр.	81
Донченко С.П. Українці в громадянській війні в Іспанії 1936-1939 рр.	87

CONTENTS

SOCIOLOGY

- Akbash K. S., Pasichnyk N. O., Rizhniak R. Y. The analysis of faculty students' questionnaire on gender issues, performed with the use of specific asymmetry indicators 5
- Svyatnenko I.O. Deviations in Ukrainian gender culture: social and systemologic aspect 17
- Varha N. I. Informal employment of the population: approaches to understanding and definition 23
- Paronikian A. A. Analysis of the viability of Armenian ethnic community being an integral social organism 28
- Nedoboi S. Y. Communication component of rehabilitation establishments in Ukraine: issues of methodology of analysis 33
- Pozdnyakova-Kirbyateva E.G. Cognitive spectrum of the social mission of the rehabilitation park 40
- Medviedieva Y.Y. Aspects of modernization of orthodoxy: development of tools for the empirical research 46

PHILOSOPHY

- Kravtsov Y. S. Ontological nature of «education reality» in the context of education quality's philosophical discourse 53
- Ivanchuk V.V. Essence of alienation in the existential philosophy of the XXth century 58
- Ivanova K. A., Balabay Y. V., Khirina G. O. Modern Western Concepts of Philosophy of Education 64
- Valiyev A. A. Historical origin and types of reading (recitation) science 69

HISTORY

- Krivchik G. G. Comparative method in historical sciences and teaching 73
- Slobodyanyuk M.A. Partisan movement in southern Ukraine in 1943–1944 81
- Donchenko S.P. The Ukrainians in the civil war in Spain in 1936-1939 years 87

Когнітивний спектр формування соціальної місії реабілітаційного парку

Позднякова-Кирбятєва Е.Г.

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія, Запоріжжя, Україна

УДК: 316.354:352(477)

doi: 10.15421/171782

Стаття являє собою складову науково-дослідної теми в галузі соціології соціальної роботи. Вона присвячена проблемі вибору методології обґрунтування соціальної місії такої новачки, як реабілітаційний парк. Застосування елементів когнітивного підходу дозволило автору визначити вплив на її формування таких груп інтересів, як діти з особливими потребами, їх батьки, службовці профільних департаментів місцевої влади, грантодавці, представники територіальної громади, персонал та керівний склад парку. Доведено, що під впливом їх вимог та запитів центральною в соціальній місії реабілітаційного парку виступає ідея системності фізичного, психоемоційного, духовного відновлення, інтелектуального та соціального розвитку дитини. Виходячи з цього, принципи антропоцентризму, гуманізму, біхевіоризму визначені в публікації концептоутворюючими. Така позиція автора обумовила включення до обґрунтування необхідності створення та функціонування такого експериментального для України об'єкта, як реабілітаційний парк науково-практичного доробку соціальних, медичних, педагогічних, архітектурних, психологічних дисциплін та етики.

Ключові слова: когнітивна парасоля; фізична реабілітація; інтелектуальний розвиток; дитина з особливими потребами

Cognitive spectrum of the social mission of the rehabilitation park

E.G. Pozdnyakova-Kirbyateva

Khortitsky National Training and rehabilitation academy, Zaporozhye, Ukraine

The article is part of research topics in the field of sociology of social work. It is devoted to the selection methodology study social mission innovations such as rehabilitation park. The latter is defined as a territorial space is limited on the territory of which individuals with disabilities can take the help of the physical, spiritual and psychological recovery and social rehabilitation.

The use of elements of cognitive approach allowed the author to determine the impact on the formation of social rehabilitation of the park's mission stakeholders such as children with disabilities, their parents, officials of relevant departments of local power, grantors, local community representatives, staff and managers of the park. Formulated their demands and requirements are: the restoration of physical health, the development of spiritual, intellectual, and social abilities of children; career, wages, benefits package, as well as factors of self employees and managers of the park; satisfaction of needs for care status of the subject charity sponsors and donors; effective operation of the park, the development of social partnership, tolerance, empathy, capacity on its territory of cultural and festive event. Under the influence of these claims and inquiries central to the social mission of the rehabilitation of the park stands the idea of systemic physical, emotional and spiritual recovery, intellectual and social development.

It is emphasized that reflection on these requests exceeds the social rehabilitation of the park's mission within cognitive umbrellas. Six peaks of logically combining achieve the same number of subjects or groups of the latter. Continuous and dashed bar side, combining the top chimney in the middle to form eight triangles. Four of the past, for example, continuous parties combine discipline with which to achieve the main objectives of the study. This position caused the author to include rationale for the creation and operation of the pilot facility for Ukraine as rehabilitation park scientific and practical achievements of social, medical, educational, architectural, psychological disciplines and ethics. Accordingly, the principles of anthropocentrism, humanism, behaviorism conceptual definition of the publication.

Keywords: cognitive umbrella; physical rehabilitation; intellectual development; child with special needs

Цитування даної статті: Позднякова-Кирбятєва Е.Г. Когнітивний спектр формування соціальної місії реабілітаційного парку / Е.Г. Позднякова-Кирбятєва // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 6(146). – С. 40-45.

Citation of this article: Pozdnyakova-Kirbyateva, E.G., 2017. Kohnityvnyy spektr formuvannya sotsial'noyi misiyi reabilitatsiyoho parka [Cognitive spectrum of the social mission of the rehabilitation park]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 6(146), 40-45. doi: 10.15421/171782 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 11.05.2017

Когнитивный спектр формирования социальной миссии реабилитационного парка

Э.Г. Позднякова-Кирбятъева

Хортицкая национальная учебно-реабилитационная академия, Запорожье, Украина

Статья представляет собой составной элемент научно-исследовательской темы в области социологии социальной работы. Она посвящена проблеме выбора методологии обоснования социальной миссии такого новшества как реабилитационный парк. Применение элементов когнитивного подхода позволило автору определить влияние на формирование последней таких групп интересов, как дети с особыми потребностями, их родители, служащие профильных департаментов местной власти, грантодатели, представители территориальной общины, персонал и руководящий состав парка. Доказано, что под влиянием их требований и запросов центральной в социальной миссии реабилитационного парка выступает идея системности физического, психоэмоционального, духовного обновления, интеллектуального и социального развития ребенка. Исходя из этого, принципы антропоцентризма, гуманизма, бихевиоризма определены в публикации концептуальными. Такая позиция автора обусловила включение в обоснование необходимости создания и функционирования такого экспериментального для Украины объекта, как реабилитационный парк научно-практических достижений социальных, медицинских, педагогических, архитектурных, психологических дисциплин и этики.

Ключевые слова: когнитивный зонт; физическая реабилитация; интеллектуальное развитие; ребенок с особыми потребностями

Постановка проблеми. Впровадження в життя головних положень сервісної держави вимагає реалізації на місцях соціально-орієнтованих стратегій, програм, проєктів, заходів. Кристалізовані в межах парадигми соціальної роботи, педагогіки, психології, медицини вони слугують віддзеркаленням процесів актуалізації потреби піклування у національній еліті та розвитку самоуправлінської активності у місцевих громадах. Але найважливішим їх завданням виступає забезпечення підвищення якості життя населення в цілому, і тих соціальних груп та індивідів, які опинилися у складних життєвих обставинах. Окремі елементи концепції сервісної держави вже на сьогодні знайшли відображення в соціальній місії переважної більшості соціально-орієнтованих громадських та муніципальних організацій. Втім, у практиці останніх, у спектрі від сфери соціального обслуговування до опіки та реабілітації, гостро відображається механізм рефлексії на запити та побажання контактної цільової аудиторії. При цьому такий стан речей не завжди пов'язаний з недостатньою чіткістю професіографії чи рівня професійної компетентності персоналу. Однією з головних причин існуючого стану речей може виступати штучна звуженість загальних завдань, що є наслідком, похідною незавершеного наукового і теоретичного оформлення соціального призначення місії організації.

Пошук виходу з окресленої ситуації, на нашу думку, повинен здійснюватись не тільки на теоретичному чи проєктному, а й, передусім, на методологічному рівні. Відправним моментом у розмірковуванні виступає бачення звуженості обґрунтування необхідності існування соціально-орієнтованих організацій та реалізованих ними програм чи проєктів. Остання здійснюється на основі використання досягнень лише однієї чи двох гуманітарних суспільствознавчих наук – соціальної роботи, педагогіки, психології, соціології тощо. Але проблема побудови соціальної місії організації є складно-структурованою, ешелюваною і, в свою чергу, вимагає застосування міждисциплінарного підходу. Відповідним моментом, на нашу думку, є застосування когнитивного підходу, потенціал якого у соціальних науках лише починає розкриватись.

Втім, значущість цієї статті полягає не лише в окресленні можливостей когнітивістики в соціальних науках. Інновацією, і не лише для України, є ідея побудови реабілітаційного парку. Міждисциплінарний характер останньої вимагає, навіть на рівні аргументації соціальної місії, використання досягнень широкого загалу наук та науково-практичних досліджень. Такий стан речей лише підсилює актуальність цієї публікації.

Аналіз досліджень та публікацій. У розвитку когнитивного підходу можна виокремити декілька етапів. Протягом 1960-х рр. він являв собою допоміжний метод інформатики, за допомогою якого дослідники розв'язували проблему зберігання, інтеграції та відновлення інформації. У 1970-х рр. група науковців зробили достатньо вдаль спробу використання методу когнитивного картування в ході природничих експериментів із виявлення схематичної картини оточуючого середовища у свідомості високорозвинених ссавців. В цей же час у світ вийшли перші праці соціологів, в яких когнитивний підхід став методологічною основою вивчення соціальних явищ. Серед останніх слід відмітити Т. Парсонса [10], П. Бергера, Т. Лукмана [2]. Протягом третього етапу розвитку – в 80-90-х рр. ХХ ст. – методи когнитивного аналізу, картування та стилістики отримали широкого використання в системі гуманітарних дисциплін. Найбільш плідно їх застосовували в психології, педагогії, персонології, теорії особистості. В якості прикладів, у цьому контексті, можна навести запропоновані Р. Аксельродом [12, 65], Акоффом [12, 69] та Маруямою [12, 64]. класифікації когнитивних стилів поведінки, особистісного світосприйняття, психоемоційного стану. З середини 1990-х рр. і до сьогодні, тобто на четвертому етапі розвитку, когнітологія стає достатньо поширеною серед фахівців суспільствознавчого та соціального напрямів. У межах психології, теорії інтелекту, менеджменту та соціології управління її методика стала у нагоді Р. Солсо [15], А. І. Ракітову [4], Дж. Лакоффу [5], М. Мескону, Ф. Котлеру, Ж. Рішару, Е. Зерубавелу для розкриття питань стилістики прийняття рішень, реалізації влади та впливу, управління конфліктами, стилістики си-

туаційного лідерства. Для побудови теоретичних та емпіричних моделей соціальних процесів деякі елементи когнітивного підходу використали Р. Стогдїлл, Сергїєв В. М. [14] та Ю. Плотинський [12]. У цьому ж руслі спрямувала дослідницький пошук Ю.О. Приймак [13] під час аналізу соціальних регуляторів професійної діяльності вітчизняної бюрократії та стилістики надання соціальних та адміністративних послуг.

Втім, міждисциплінарним когнітивний підхід став на зламі ХХ-ХХІ століть. Цей факт пов'язаний із входженням до наукового обігу так званої когнітивної парасолі, шість вершин якої логічно поєднують досягнення такої ж кількості дисциплін або груп останніх. Безперервні та штрих пунктирні відтинки, що поєднують вершини в середині парасолі, утворюють вісім трикутників (тріад). Чотири з останніх, із безперервними сторонами, поєднують дисципліни, за допомогою яких можна досягти головні цілі дослідження. Три тріади, із штрих пунктирною основою, є умовно ефективними та об'єднують наукові доробки для реалізації допоміжних другорядних завдань. Мало або взагалі безплідною виступає тріада, що складається виключно із штрих пунктирних сторін. Приклади її використання у нестандартних складних міждисциплінарних пошуках поодинокі.

Мета дослідження – полягає у дослідженні когнітивного спектру формування соціальної місії реабілітаційного парку.

Виклад основного матеріалу. Предмет наукового пізнання та головна дослідницька мета визначають перелік дисциплін, що позиціонуються при вершинах когнітивної парасолі. Він абсолютно відмінний, наприклад, у дослідженнях актуальних проблем біоекологічних чи соціальних систем. Щодо розкриття останніх, то до складу вершин когнітивної парасолі фахівці найбільш часто вносять соціальну філософію, загальну соціологічну теорію, лінгвістику, теорію управління, теорію прийняття рішень, теорію штучного інтелекту, нейрофізіологію, когнітивну психологію, соціальну статистику, демографію. Але такого набору немає по відношенню до реабілітаційного парку, взагалі і його соціальної місії зокрема.

Реабілітаційний парк являє собою обмежений територіальний простір на території якого індивіди з особливими потребами можуть скористатися допомогою щодо фізичного, духовно-психічного відновлення, а також соціальної реабілітації шляхом отримання медичних, психолого-когнітивних, культурно-анімаційних, фізіотерапевтичних та соціальних послуг. Поряд із лікувально-оздоровчим комплексом на його території, як правило, розташовуються зони для естетого- та природотерапії. Втім, не можна стверджувати, що подібні масиви являють собою широко розповсюджену практику. В якості прикладу можемо навести лише парк Манор, Річмонд, провінція Британська Колумбія (Канада) спрямований на відновлення фізичних та фізіологічних здібностей пацієнтів, комплекс у м. Улан-Уде Республіка Бурятія (Росія), що орієнтований на соціальну інтеграцію інвалідів обмежених в пересуванні та парк Челсі штат Джорджія (США), що спеціалізується на оздоровленні людей потребує відновлення після

інсульту, хвороби Хантінгтона, м'язової дистрофії.

Проте, діючі в інших країнах реабілітаційні парки зорієнтовані, головним чином, на надання всебічної допомоги виключно дорослим громадянам, що дозволяє зробити припущення про унікальність такої новації для осіб з особливими потребами, але іншої вікової категорії – дітей та підлітків. Тим більше створення останнього стало б важливою подією для будь-якого регіону України. Втім, на сьогодні сукупність умов, причин та потреб для цього склалися саме на Запоріжжі. У 2016 р. в центральній частині о. Хортиця для заснування такого спеціалізованого парку Запорізькою обласною радою було виділено 2,5 га землі. Він є структурним підрозділом комунального вищого навчального закладу «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. До складу останньої входять центр ранньої соціальної реабілітації, загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-III ступенів та, безпосередньо, академія. Відсутність між майбутнім парком та освітнім закладом соціальної і наявність незначної територіальної дистанції робить його не лише практично значущим, а й необхідним. Саме у зв'язку з цим актуальним стає й системний опис соціальної місії такого реабілітаційного парку.

Кристалізація останньої, як правило, відбувається під впливом декількох груп інтересів, кожна з яких висуває свої вимоги та запити відносно мети, функціонального призначення, цільових завдань, відповідності потребам. Першочерговою значущістю в цьому переліку набувають інтереси тих дітей та підлітків з особливими потребами, які є або стануть відвідувачами реабілітаційного парку. Останні пов'язані із відновленням фізичного здоров'я, розвитком духовних, інтелектуальних та соціальних здібностей. Не менш важливим для них є й можливість занурення в емоційно позитивний комунікативний простір, атмосфера якого дозволить хоча б тимчасово відволіктися від складностей буденного життя. Близькими до них є запити членів родин, передусім батьків дітей-інвалідів. Мотивація їх, внаслідок наявності більшого життєвого досвіду, має не емоційно-чуттєвий привабливий, як у дітей, а цілераціональний чітко окреслений контур. Якість, кількість, інтенсивність, відповідність потребам, сучасність процедур, технологій, інструментарію реабілітації їх дітей сформовані у більш-менш структуровану сукупність критеріїв оцінки діяльності персоналу реабілітаційного центру та парку. В свою чергу останній, як третя група фундаторів місії, має необхідність реалізації своїх професійних компетенцій для покращення фізичних здібностей, психічних функцій та соціальних якостей дітей-інвалідів за індивідуальними чи груповими програмами. Не менш важливими, в цьому контексті, виступають й інтереси відносно кар'єрного зростання, отримання заробітної плати, соціального пакета, а також чинники самореалізації, самоствердження, визнання статусності, особистісної значущості тощо. Структура вимог та запитів окремих представників цієї групи є складною й знаходиться у прямій залежності від особливостей соціалізації, особистісних амбіцій і вподобань, професійного статусно-рольового набо-

ру, положення в управлінській ієрархії організації, а також інтелектуальних, духовних, психоемоційних якостей.

Окреме місце серед суб'єктів формування соціальної місії реабілітаційного парку займають групи із загального зовнішнього оточення. Їх можна поділити на два різновиди. До складу першої входять репрезентанти місцевої влади та держави, функції яких безпосередньо пов'язані з організаційно-правовим, фінансовим, ресурсним забезпеченням ефективності діяльності соціально-орієнтованих закладів, установ, організацій, до складу яких входять і реабілітаційні комплекси. Запити їх відносно місії парку сконцентровані навколо питань ефективного профільного функціонування, розвитку соціального партнерства, толерантності, емпатії, можливостей проведення на його території культурних, освітньо-наукових, святкових, соціально-анімаційних заходів. Слід також враховувати, що наявність реабілітаційного парку виступає не лише індикатором високого рівня уваги влади щодо соціальних потреб територіальної громади, а й показовим прикладом ефективного реалізації державної соціальної політики на місцях. Вимоги щодо якісного адміністрування, ефективного використання ресурсів, участі у регіональних соціальних програмах та проєктах, прояву професійної активності персоналу мають не меншу значущість.

Меценати, спонсори та грантодавці виступають другою групою із загального зовнішнього оточення. Їх соціальний інтерес до місії реабілітаційного парку визначається актуалізацією потреб у піклуванні, отриманні статусу суб'єкта благодійної діяльності, надання допомоги людям з особливими потребами. Особистісні переконання, упередження, дані самому собі обіцянки, активна громадянська позиція виступають для представників цієї групи внутрішнім мотивом включення до філантропічної діяльності. Реабілітаційний парк в цьому контексті є для них прямим матеріальним прикладом візуалізації особистісного внеску у справу благодійності. Невід'ємним суб'єктом впливу на процес інституціалізації місії реабілітаційного парку є територіальна громада. У колективній свідомості місцевого населення цей об'єкт виступає складовою загального способу якості життя. Для пересічного громадянина він є прикладом уваги держави до людей, місцевої влади до осіб з особливими потребами, конкретної соціально-орієнтованої установи до життя дітей-інвалідів. Як вдала, для соціального оточення родин з такими дітьми, визначається не лише територіальна близькість парку, а й можливість якісної їх інклюзії шляхом скорочення соціальної дистанції з суспільством.

Рефлексія організації на запити та вимоги соціального середовища виступає головним засобом формування її місії. Цей процес є, по суті, реверсним і по відношенню до реабілітаційного парку протікає в межах коридору, кордони якого окреслені теоретичними та науково-практичними доробками елементів когнітивної парасолі. Перша вершина її вміщує у собі дослідження загальної соціологічної теорії, соціології особистості, соціології соціальної роботи, соціології освіти, соціального менеджменту та маркетингу. На-

уковим інструментарієм для обґрунтування положень місії реабілітаційного парку з цього переліку можуть стати принципи теорії соціальної стратифікації, соціальних стосунків та ролей, соціальної організації, самодіяльної особистості, придбаних потреб та рівності, соціального партнерства, соціальної роботи в громаді, соціальної профілактики та реабілітації, соціалізації, соціальної інклюзії та девіації, життєвої циклічності сім'ї, соціальної комунікації. Тобто розробнику соціологічної складової місії реабілітаційного парку стала б у нагоді наукова спадщина О. Безпалько [1], М. Вебера, Т. Лукман, Д. МакКлеланда [6], Т. Парсонса [10], П. Сорокіна [16], М. В. Туленкова, М. Хайдеггера [19].

У другій вершині когнітивної парасолі мають бути розташовані знання медико-терапевтичного характеру. Спрямовані на лікування та профілактику дитячих хвороб, на фізичну реабілітацію відновлення здоров'я дітей і підлітків з особливими потребами [7, 18], вони виступають стрижнем місії реабілітаційного парку. Оскільки останній є функціональним продовженням лікувально-терапевтичного комплексу, як наприклад, у Хортицькій національній навчально-реабілітаційній академії, то рекреаційні зони на його території повинні бути підпорядковані відповідній спеціалізації. Корируючим фактором з вершинами 1,3,4, в цьому контексті, для обґрунтування доцільності створення парку, можуть стати теорії фізичного та соціального здоров'я. Вирішальна роль виховної, розвивальної, навчальної функції у соціалізації дітей з особливими потребами обумовлюють розташування комплексу педагогічних наук у третій вершині когнітивної парасолі. Вони відповідають вимогам та запитам майже всіх груп інтересів, які формують соціальну місію реабілітаційного парку. Теоретична і науково-практична рефлексія ґрунтується тут на ідеях розвиваючого навчання, пристосовуючого виховання, розвитку комунікативного середовища, формування раціональних прагматичних особистісних якостей дитини, цілеспрямованого виправлення інтелектуальної, соціальної та психофізичної девіації, самоствердження індивідуальності. Концептуалізація останніх у межах гуманістичного та непрагматичного підходів відбулася в контексті розвитку реабілітаційної, лікувальної, соціальної галузей педагогіки. Особливої ваги в ході розробки положень місії реабілітаційного парку, в цьому контексті, набуває наукова спадщина А. Дубровського, В. П. Кашенко [3], В. А. Липа, А. Маслоу, С. П. Миронова, М. Монтесорі [8], В. В. Нечипоренко [9]. В межах когнітивної парасолі комплекс педагогічних знань пов'язаний з вершинами 1,2,4,5.

Організація та проведення проектних, будівельних робіт є найбільш матеріально- та ресурсоміським етапом створення реабілітаційного парку. Медико-профілактичний комплекс, готель, зони та майданчики для природо-, естето-, фізіо-, арт-терапії, алеї, газони та клумби, павільйони та басейни мають утворювати єдину систему зорієнтовану на фізичне відновлення й всебічну реабілітацію дітей-інвалідів. Гармонійність розташування функціональних елементів парку, відповідність їх цільовому призначенню,

зручність, комфортність та зорієнтованість на позитивний результат є тими принципами, дотримання яких вимагає залучення до групи розробників концепції та соціальної місії парку фахівців проектного, архітектурного та будівельного профілів. Не менш доречним може стати й використання досвіду практиків ландшафтного та паркового дизайну, ведення садового й паркового господарства. Ці галузі науково-практичної діяльності розташовані на четвертій вершині когнітивної парасолі.

П'ята вершина репрезентована знаннями з психології. Галузі останньої, маючи об'єктом наукового пізнання та практичного впливу людську психіку, дозволяють розкрити питання структури підсвідомості, свідомості та самосвідомості дитини з особливими потребами. Виправлення відхилень, реабілітація ускладнень, лікування синдромів та хвороб дитячої психіки, як складова місії парку, може бути реалізована за допомогою декількох напрямків цієї професійної діяльності. В межах реабілітаційного парку обов'язково можуть бути використані досягнення когнітивної та вікової психології, психокорекції, психореабілітації, психотерапії, психодіагностики, психогігієни. Не менш плідним тут стало б і використання засобів та методик природо-, естето-, арт-терапії. Авторство вміщеного в цій вершині доробку належить таким психологам як О. І. Захарова, Г. Ю. Каленська, Н. О. Марута, Е. В. Панько [11], О. А. Федій [17], М. В. Фірсов [18], М. М. Чистякова. Утворення когнітивних тріад у п'ятій вершині пов'язане з номерами 1,3,4,6. Важливим чинником формування соціальної місії реабілітаційного парку є сукупність принципів, норм та цінностей етичного характеру. При цьому відображення в ній мають знайти не тільки загальнолюдські чесноти моралі, гідності, співчуття, толерантності, реципрокції, редистрибуції, а й складові професійної етики лікаря, педагога, соціального працівника. Сконцентровані навколо принципів деонтології та консеквенціалізму, останні виступають світоглядним підґрунтям для створення на території парку позитивної емоційно-психологічної, соціально-комунікативної атмосфери. Під їх впливом у свідомості представників груп інтересів понятійна номінація «реабілітаційний парк» отримає інституціональну ознаку своєрідного локусу. Окреслений перелік причин дозволяє поставити етику, як багаторівневу філософську дисципліну, до шостої вершини когнітивної парасолі. Формулювання головних положень соціальної місії, а також похідних останньої – цілей і завдань – реабілітаційного парку здійснюються за допомогою досягнень об'єднаних у трикутники наук і дисциплін. Концептоутворююче значення має серед них когнітивна тріада з вершинами 1,3,5, що є уособленням єдності принципів антропоцентризму, гуманізму та біхевіоризму. Визнання за найвищу цінність життя дитини ставить, в цьому контексті, питання про системність і результативність реабілітації дитини-інваліда. Якість життя останньої визначається параметрами діагностики фізичного, психічного (духовного), інтелектуального та соціального здоров'я. Приклади методики та технології соціально-орієнтованих педагогічних і психологіч-

них наук спрямовані тут на зняття гостроти, відсутності для дитини з особливими потребами фізичних хвороб, недуг, синдромів профілактичними заходами розвитку соціальних, психічних та інтелектуальних здібностей. При цьому, у другій тріаді – 1,2,3 – акцент зміщений саме на фізичну реабілітацію дитини з особливими потребами, а в третій – 1,5,6 – на морально-етичні виміри якості психічної та соціальної реабілітації. Трикутник з вершинами 1,2,6 має в цій частині когнітивної парасолі допоміжну роль, оскільки спрямований на забезпечення і обґрунтування необхідності гармонійності та всебічності відновлення, розвитку відвідувача реабілітаційного парку. Втім, якщо трикутники верхньої частини когнітивної парасолі мали за основу вершину №1, то у нижній частині такою виступає вершина №4. Ключову роль для розробки практичних елементів і завдань соціальної місії реабілітаційного парку виступає тут трикутник з вершинами 3,4,5. Ідея відповідності, підпорядкованості проектних будівельних, ландшафтно-дизайнерських робіт вимогам психологічної та педагогічної реабілітації є в цьому місці головною. Але при цьому слід також враховувати відповідність інструментарію зон іпо-, літо-, гідро-, дендро-, мандало-, ландшафто- та інших терапій технічним вимогам паркової архітектури. В свою чергу трикутник когнітивної парасолі з вершинами 2,3,4, а також 4,5,6 відіграють в цій частині допоміжну роль. Теоретико-методологічний пласт першого з них дозволяє зробити акцент на проблемі врахування під час будівництва парку медико-профілактичного, виховально-розвиваючого і педагогічного аспектів. Наукове наповнення другого трикутника зобов'язує враховувати під час зведення парку морально-етичну й психолого-емоційну складову.

Висновки. Таким чином, використання когнітивної методології дозволяє визначити вплив на формування соціальної місії реабілітаційного парку декількох груп інтересів, серед яких концептоутворюючі вимоги та запити генерують безпосередньо діти з особливими потребами, їхні батьки, службовці профільних департаментів місцевої влади, грантодавці, представники територіальної громади, персонал та керівний склад парку. Під їх тиском необхідність створення і функціонування реабілітаційного парку обґрунтовується на основі бачення системності фізичного, психоемоційного, духовного відновлення, інтелектуального та соціального розвитку дитини. Саме тому ідеї антропоцентризму, гуманізму, біхевіоризму виступають в цьому руслі цілеутворюючими, що обумовлює включення до обґрунтування місії реабілітаційного парку науково-практичного, вміщеного до складу когнітивної парасолі доробку, соціальних, медичних, педагогічних, архітектурних, психологічних дисциплін та етики.

Публікація є проміжним результатом науково-дослідницького пошуку в площині соціології реабілітаційної діяльності, а саме: соціальної значущості такої новації, як реабілітаційний парк. Подальша розробка теми можлива в таких напрямках, як концептоутворюючі механізми соціальних завдань реабілітаційного парку, соціальні виміри якості життя дітей-інвалідів,

соціально-комунікативний простір реабілітаційного комплексу.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді [Текст] / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности [Текст] / П. Бергер, Т. Лукман. – М. : Логос, 1995. – 296 с.
3. Кашенко В. П. Педагогическая коррекция: Испр. недостатков характера у детей и подростков [Текст] / В. П. Кашенко. – М.: Просвещение, 1994. – 223 с.
4. Когнитивная наука и интеллектуальная технология / Под ред. А. И. Ракитова. М. : ИНИОН, 1991. – 274 с.
5. Лакофф Дж. Когнитивная семантика [Текст] / Дж. Лакофф // Язык и интеллект. М. : Прогресс, 1996. – С. 143-184.
6. Макклелланд Д. Мотивация человека [Текст] / Д. Макклелланд. – СПб. : Питер, 2007. – 672 с.
7. Медична і соціальна реабілітація: Підручник для мед. ВНЗ I – III рів. акред. [Текст] / Яковенко Н. П., Петряшев І. О. та ін. – К., 2013. – 464 с.
8. Монтессори М. Впитывающий разум ребенка [Текст] / М. Монтессори – СПб. : Благотворительный фонд «Волонтеры», 2009. – 320с.
9. Нечипоренко В. В. Становлення освітньо-реабілітаційного закладу нового типу [Текст] //Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми: Наук.-метод. зб. /За редакцією кандидата історичних наук І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. - Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2006. – 592 с.
10. Парсонс Т. Общий обзор [Текст] / Т. Парсонс //Американская социология. М. : Научная мысль, 1972. – 328 с.
11. Патопсихологічні особливості тривожних розладів ендogenous походження [Текст] / Панько Т. В., Каленська Г. Ю., Федченко В.Ю., Денисенко М. М. // Український вісник психоневрології. – 2015. – Т. 23, вип. 1. – С. 90-94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uvpr_2015_23_1_22
12. Плотинский Ю.М. Модели социальных процессов [Текст] / Ю.М. Плотинский. – М. : Логос, 2001. – 296 с.
13. Приймак Ю. О. Формування комунікативного стилю суб'єкта надання адміністративних послуг [Текст] / Ю. О. Приймак // Збірник тез доповідей учасників V Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів «(Пост)сучасність і наука: соціологія у пошуках себе та суспільства» / Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2007. – С. 198–199.
14. Сергеев В. М. Когнитивные методы в социальных исследованиях [Текст] / В. М. Сергеев // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М. : Прогресс, 1987. – 162 с.
15. Солсо Р. Когнитивная психология [Текст] / Р. Солсо. – М. : Тривола, 1996. – 282 с.
16. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика [Текст] / П. А. Сорокин. – М. : Астрель, 2006. – 1176с.
17. Федій О. А. Естетотерапія : навчальний посібник [Текст] / О. Федій . – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 256 с.
18. Фирсов М. В., Шапиро Б. Ю. Психология социальной работы. Содержание и методы психосоциальной практики [Текст] / М. В. Фирсов, Б. Ю. Шапиро. – М. : Академия, 2007 – 192с.
19. Хайдеггер М. Основные проблемы феноменологии [Текст] / Пер. А. Г. Чернякова. СПб. : Высшая религиозно-философская школа, 2001. – 418 с.

REFERENCES:

1. Bezpal'ko, O.V., 2005. Sotsial'na robota v hromadi [Social work in the community]. Kiev, Centr Navchal'noi Literatury, 176 (in Ukrainian).
2. Berger, P., Lukman, T., 1995. Social'noe konstruirovaniye real'nosti [Social construction of reality]. Moscow, Logos, 296 (in Russian).
3. Kashhenko, V.P., 1994. Pedagogicheskaya korekciya: Ispr. nedostatkov haraktera u detej i podrostkov [Pedagogical correction: Ispra. Lack of character in children and adolescents]. Moscow, Prosvesheniye, 223 (in Russian).
4. Rakitov, A.I., 1991. Kognitivnaya nauka i intellektual'naya tehnologiya [Cognitive Science and Intellectual Technology]. Moscow, INION, 274 (in Russian).
5. Lakoff, Dzh., 1996. Kognitivnaya semantika [Cognitive semantics]. Moscow, Progress, 143-184 (in Russian).
6. Makklelland, D., 2007. Motivaciya cheloveka [Motivation of a person]. Sankt-Petersburg, Piter, 672 (in Russian).
7. Yakovenko, N.P., Petryashev, I.O., 2013. Medychna i sotsial'na reabilitatsiya [Medical and social rehabilitation]. Kiev, 464 (in Ukrainian).
8. Montessori, M., 2009. Vpityvajushhij razum rebenka [Absorbing mind of the child]. Sankt-Petersburg, 320 (in Russian).
9. Nechiporenko, V.V., 2006. Stanovlennya osvityn'o-reabilitatsiyonoho zakladu novoho typu [The formation of a new type of educational and rehabilitation institution]. Zaporizhzhya, 592 (in Ukrainian).
10. Parsons, T., 1972. Obshhij obzor [General review]. Moscow, Nauchnaya mysl' 328 (in Russian).
11. Pan'ko, T.V., Kalens'ka, H.Yu., Fedchenko, V.Yu., Denysenko, M.M., 2015. Patopsykholohichni osoblyvosti tryvozhnykh rozladiv endogenousnoho pokhodzhennya [Pathopsychological features of anxiety disorders of endogenous origin]. Kharkiv, 90-94
12. Plotinskij, Ju.M., 2001. Modeli social'nyh procesov [Models of social processes]. Moscow, Logos, 296 (in Russian).
13. Prymak, Yu.O., 2007. Formuvannya komunikativnoho styla sub'yekta nadannya administrativnykh poslug [Formation of the communicative style of the subject of the provision of administrative services]. Kharkiv, 198–199 (in Ukrainian).
14. Sergeev, V.M., 1987. Kognitivnye metody v social'nykh issledovaniyakh [Cognitive methods in social studies]. Moscow, 162 (in Russian).
15. Solso, R., 1996. Kognitivnaya psihologiya [Cognitive Psychology]. Moscow, Trivola, 282 (in Russian).
16. Sorokin, P.A., 2006. Social'naya i kul'turnaya dinamika [Social and cultural dynamics]. Moscow, 1176 (in Russian).
17. Fediy, O.A., 2007. Estetoterapiya : navchal'nyy posibnyk [Aesthetics: A tutorial]. Kiev, 256 (in Ukrainian).
18. Firsov, M.V., Shapiro, B.Ju., 2007. Psihologiya social'noj raboty. Soderzhanie i metody psihosocial'noj praktiki [Psychology of social work. The content and methods of psychosocial practice]. Moscow, 192 (in Russian).
19. Hajdegger, M., 2001. Osnovnye problemy fenomenologii [The main problems of phenomenology]. Sankt-Petersburg, 418 (in Russian).

*Позднякова-Кирбятъєва Елліна Геннадійівна – доктор соціологічних наук, доцент
Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія
Адреса: 69000, м. Запоріжжя, вул. Наукове містечко, 59
Email: cobrian1982@gmail.com*

*Pozdnyakova-Kirbyateva Ellina G. – doctor of sociological sciences, assistant professor
Khortitsky National Training and rehabilitation academy
Address: 59, Dniprobudivs'ka str., Kamtyans'ke, 69000, Ukraine
Email: cobrian1982@gmail.com*